

OVER VOGELGELUIDEN.

(Vervolg van blz. 232).

L zoo lang, als ik mij herinneren kan, heeft het liedje van het boomkruipertje mij doen denken aan een stuk of vier rechte streepjes, gevolgd door een spiraallijn. Het goudhaantjeslied is een vlug kronkelend slangetje, dat tenslotte gaat kopjebuitelen, de drukte-roep van den boomklever een massa knickers, die achter elkaar uit een gaatje komen rollen. Wanneer in den zonneschijn de spreeuwen in kleine groepjes zitten op den nok van 't dak of in de toppen der boomen, dan rijzen hun vreugdekreten omhoog als vuurpijlen en 't is werkelijk, alsof ik die hun parabolen zie beschrijven, verdwijnend in 't midden van het dalend stuk. Een der vele strophen van den nachtegaal is als een lange fijne glasdraad met een bliksemstraal aan 't eind. Het geluid van snor en sprinkhaanrietzanger vertoont zich als een fijn golflijntje met vele steile golfjes en 't lied van kneu en roodborstje als een gebroken lijn met veel plotselinge stijgingen en dalingen, zooiets als het diagram van een hevigen magnetischen storm.

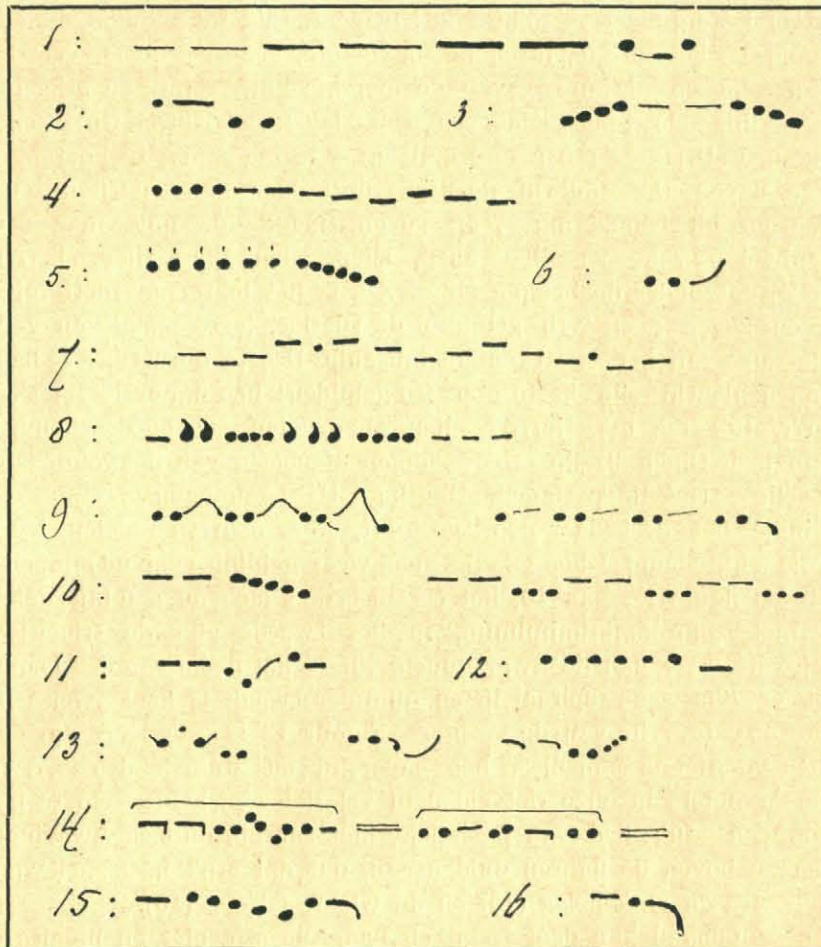
Bij ieder ander mensch zijn dergelijke indrukken verschillend, maar iedereen zal toch wel ervaren, dat herinneringen aan geluiden of geluidsbeelden vaak een indruk geven gelijkende op die van lijnen en punten en dan liefst bewegende.

Door dergelijke ervaringen is Alwin Voigt er toe gekomen, een schrijfwijze voor vogelgeluiden samen te stellen, voornamelijk opgebouwd uit stippen en streepjes. Stijging en daling duidt hij aan door die teekens hooger of lager te laten gaan, maat, tempo en rhythmus door ze met grooter of kleiner tusschenruimten naast elkaar te groepeeren. Een bijzonder teeken, twee dunne evenwijdige horizontale streepjes geeft een tooncomplex aan, dat zwevingen vertoont, zooals, zegt Voigt, het geluid, dat men krijgt, wanneer men op twee snaren van een viool ongeveer denzelfden toon grijpt en ze dan gelijktijdig aanstrijkt.

Hiermee vestigt Voigt de aandacht op een bijzondere eigenschap van de vogelgeluiden, waar hij wel wat ruimer over had mogen uitweiden en waar Stadler en Schmitt ook nog lang niet genoeg van vertellen, nl. dat bij de vogelgeluiden de bijtonen soms van bijna evenveel waarde zijn als de hoofdtoon, die in dat geval dan ook maar amper zijn naam waardig is. Let maar eens op de bekende luide lokroepen van vink of koolmees, daar klinkt bijna altijd heel duidelijk kwint en octaaf mee. Bij sommige merels neemt dit verschijnsel zoo'n omvang aan, dat de vogel werkelijk op zijn eentje tweestemmig zit te zingen. Zeer veel „onaangename“ vogelgeluiden, ook de zwevingen, die Voigt hoorde, moeten toegeschreven worden aan het krachtig optreden van storende boventonen. Bij 't bespreken van de verschillende vogelsoorten kom ik hier nog wel op terug, daarbij krijgen we dan alweer heel veel gelegenheid, om van meening te verschillen; dat weet ik al, maar dat hindert niet.

Voor wie 't werk van Voigt niet kennen, schrijf ik hier eenige van zijn

vogelwijsjes af en ik neem daarvoor de meest bekende. Wie nooit vogelgeluiden bestudeerd heeft, zal aan die figuurtjes weinig hebben, maar daarmee zijn ze nog niet veroordeeld. Wie nooit muziek geleerd heeft, zal ook nooit bij 't aanschouwen van balken en stippen en vlaggetjes eenig idee van geluid krijgen, maar dat

Vogelgeluiden (naar Voigt).

1. Nachttegaal. 2. Roodstaartje. 3. Merel. 4. Fitis. 5. Fluitcr. 6. Spotvogel. 7. Zwartkopje.
8. Winterkoning. 9. Goudhaantje. 10. Pimpelmees. 11. Boomkruiper. 12. Geelgors.
13. Rietgors. 14. Sijse. 15. Schildvink. 16. Wielewaal.

neemt niet weg, dat wie wèl een muzikale opvoeding heeft genoten, elk toonwerk grif kan lezen. Voigt's systeem heeft dan ook jaren lang gediend ten eerste voor Voigt zelf, om zijn ervaringen te noteeren en dan ook voor al zijn volgelingen, want hij heeft nog al school gemaakt. Laat ik er nog bijvoegen, dat hij, waar 't mogelijk is, gebruikt maakt van 't gewone notenschrift en ook van de lettergreep-methode.

N°. 1 stelt voor een strophe van den nachtegaal, die van de langgerekte fluittonen in gestadig crescendo en besloten met een krachtigen slag. Het aantal dier fluittonen is niet standvastig; ik heb nachtegalen gehoord, die het brachten tot een dozijn, altijd klaarder en luider, zoodat, toen de eindslag kwam, ook de allerhoogste expressie bereikt scheen. De tweede figuur is het welbekende roodstaartroepje, dat in lettergrepen vertolkt luidt: oe-wiet, tak, tak. Voigt zet het streepje evenhoog als de eerste stip, ofschoon het geluid, ermee bedoeld, veel hooger is. Nummer drie is de alarmroep van de merel, voluit, eerst een stijgende reeks van snelle, klinkende tonen, dan een paar slagen en daarna weer een dalende reeks. Dat geluid is iederen avond omtrent zonsondergang te hooren, waar de merels gaan slapen. De zang van de fitis wordt door de vierde figuur maar zeer armoedigjes en bij benadering weergegeven, maar de vijfde mag een goede afbeelding heeten van het sjiep, sjiep, sjiep, sjiep, sjiep, sjiep, sjierrrrrr van het fluitertje, dat onder de beuken zingt. Zes is het lokroepje „deteroi“ van de spotvogel en zeven geeft vrij gelukkig de rustige, losse reeks van volle tonen uit den slotzang van het zwartkop-grasmuschje. Des te onrustiger is figuur acht, de glastranen daarin zijn korte staccato-geluiden; het figuur leest: „sjiep, tak-tak, tjorrrrr, tak tak tak, tjorrrrr, sjiep, sjiep, sjiep, een goed schema van het winterkoninglied. Onder 9 zijn twee lezingen afgebeeld van het goudhaantjeslied: „ting, tingeling, tingeling, tingelingtinging. Het goudhaantje zingt evenals 't winterkoninkje het heele jaar door, ge kunt, waar sparren groeien, iederen dag dat draaierigheidjesdeuntje hooren. De mooi-weer geluidjes van de pimpelmees ziet ge in de beide figuurtjes van 10, het eerste is het lachend geluidje, dat Witchell weergeeft met „pim-im-imimimimim, in het tweede zijn de trioeltjes in den regel een kwart lager dan de kwart-tonen. Elf is het liedje van den boomkruiper, Voigt ziet er dus geen spiraal in en nummer twaalf is het: „weiss nicht wo mein nestchen ste...ht van de geelgors. Figuur 13 is zeer leerzaam en aardig, 't zijn allemaal rietgorzenliedjes, het haperend en stamelend, één, twee, drie, vie-vier dat 'szomers in onze rietvelden in velerlei verscheidenheid te hooren is. Veertien is een stuk lied van het sijsje, met schrille dubbele zwevingtoontjes, erin; de haken boven de figuren duiden aan, dat dat stuk heel snel wordt afgedraaid. Tenslotte de vinkenslag (15) en de wielewaalroep (16).

Nog eens, niemand kan door 't kijken naar die streepjes en mopjes een idee krijgen van vogelzang, maar Voigts vernuftig systeem heeft toch veel er toe bijgedragen, om de studie van vogelzang minder onmogelijk te doen schijnen, dan zij eerst leek. Doch, om de intervallen en het rhythmus beter uit te drukken zijn Stadler en Schmitt teruggekeerd tot onzen ouderwetschen toonladder en met behulp van een paar aanvullingen zijn ze er in geslaagd, om nog meer liedjes en liedbrokjes juister en vollediger te noteeren. Daarover een volgenden keer.

JAC. P. TH.

(Wordt vervolgd).